

Locale Belangen

Orgaan van de Vereeniging voor Locale Belangen.

[Goedgekeurd bij Gouvernements Besluit ddo. 31 Juli 1922 No. 75].

Verschijnt den 1sten en 16den van elke maand.

Commissie van Redactie:

J. J. G. E. RÜCKERT, G. de RAAD, F. W. M. KERCHMAN.

Redactie-Secretaris: J. E. FLOHR.

Stukken den penningmeester betreffende te zenden aan den Heer F.W.M. Kerchman, Pieter Sijthofflaan, overige stukken der vereeniging betreffende te zenden aan den Secretaris G. de Raad, Karreweg, Semarang.

Voor stukken het Tijdschrift betreffende (redactie, advertenties, enz.) wende men zich tot den Redactie-Secretaris J. E. Flohr, Sidodadiweg-Oost 16, Semarang.

I N H O U D:

Gemeentelijke Statistiek in Indië. — Decentraliana. — De Indische Raden. — Nederland. — Personalia. — Officieele Mededeelingen.

Gemeentelijke Statistiek in Indië.

„Statistiek is de methodische boekhouding der voor massale waarneming vatbare levensverschijnselen”.

Dr. C. A. VERRIJN STUART.

Een gereede aanleiding om in dit tijdschrift te wijzen op het groote belang van invoering van een, wat men zou kunnen noemen „gemeentelijke statistiek”, vind ik in een bericht in de dagbladen dat het voornemen bestaat in Indië een Interdepartementaal bureau voor statistiek te stichten, waarin alle statistische afdelingen van de verschillende departementen zullen worden ondergebracht. In een artikel „Eenheid gewenscht” in de „Locomotief” wees ik reeds een klein jaar geleden op de wenschelijkheid aan het statistiekvraagstuk in Indië meerdere zorg te besteden, o. a. door het stichten van een centrale leiding. Aan de onpractische en vooral oneconomische werkwijze dat de verschillende departementen die statistieken in het licht geven, dit doen geheel los van elkaar volgens eigen methode en eigen inzicht,

zal dus, naar we hopen, spoedig, een einde komen. Ook bij de pleiters in Nederland voor een goede statistiek in Indië zal de oprichting van een statistisch bureau hier te lande met instemming worden ontvangen. Want ook de pogingen van die zijde aangewend, om de zaak van de statistiek in Indië een stoot in de goede richting te geven, bleven lange jaren zonder resultaat. In zijn „Inleiding tot de beoefening der Statistiek” blz. 111 deelt „Prof. Verrijn Stuart dan ook mede, dat de poging door de Centrale Commissie voor de Statistiek gedaan om ook in Ned. Indië door de vestiging „van een Centraal Bureau de Statistiek te verbeteren, bleef tot dusver (1911) „zonder resultaat.”

Is het courantenbericht juist, dan zijn we dus op den goeden weg. Vóór te gaan toelichten dat het reeds nu voor de gemeenten (en gedeeltelijk ook voor de gewesten) van groot belang zal zijn eens eenige meerdere aandacht aan de statistische verzameling en verwerking van de vele hen ten dienste staande gegevens te wijden, wil ik een korte opmerking maken over het op te richten statistisch bureau. (Is het woord „kantoor” niet beter?). In de eerste plaats dan drukt de term „Interdepartementaal bureau” niet voldoende ruim uit wat ongetwijfeld met de stichting van het nieuwe instituut wordt beoogd. Beter ware het te spreken van „Centraal kantoor voor de Statistiek in Nederlandsch Indië”. Want ook buiten de departementen en derzelver invloedssfeer, zullen gegevens moeten worden verzameld en verwerkt. Zoo zullen de locale ressorten, voornamenlijk de gemeenten, belangrijke gegevens moeten leveren. Ik zou haast zeggen dat een van de hoeksteen van een goede statistiek in Indië de met zorg bijgehouden gemeentelijke statistieken zullen zijn. Hoe kan men b. v. demografische bijzonderheden verzamelen zonder de hulp van de stads- en landgemeenten in Indië? Vandaar dat de uitdrukking „Interdepartementaal” mij niet juist voorkomt, want de decentralisatie in Indië ressorteert onder geen enkel departement.

Nu iets over het belang van goed bijgehouden gemeentelijke statistieken, in de eerste plaats met het oog op de oprichting van het zoo hoog noodige Interdepartementale kantoor, of zoo dit, wat wel niet waarschijnlijk is, er in de eerste jaren niet mocht komen, met het oog op mogelijke samenwerking op statistisch gebied van de Indische gemeenten onderling.

Om iemand voor iets te winnen moet men beginnen hem van het nut van een bepaalden maatregel te overtuigen. Hoe zou het in Holland, in de laatste 25 jaar, en vooral in den oorlogs- en na-oorlogstijd, geweest zijn zonder een behoorlijke statistiek? Dat het ingewikkelde distributie-stelsel slaagde, dat maatregelen van verstrekkenden aard konden worden genomen zonder dat men wist daarmee een stap in het duister te doen, is voor een goed deel te danken aan de voorlichting van het perfecte Centraal Bureau voor de Statistiek, dat zich met zijn cijfers aanstonds op elk ter-

rein l
statist
heeft
eeuw
1899
richtin
uitmu
we ho
zoolan
voor
Overh
Dit
Indië.
opgek
Zoo
het In
statist
als vo
wordt
Daar
institu
digen
ressor
Een u
aan h
Een
Tot n
van ee
bevoll
dienst
meer
period
geboe
als ee
weinig
bijgeh
die (o
men,
Indisc
Welke
mann
dercen

rein kon oriënteeren. De volkshuishouding in een modernen Staat zonder statistiek, het is in onzen tijd haast niet denkbaar. En toch heeft het in Nederland, gerekend van de eerste voorbereiding af, bijna een eeuw geduurd voordat het eigenlijke Centraal Bureau voor de Statistiek in 1899 zijn werkzaamheden op bescheiden voet kon aanvangen. Wie de verrichtingen van dit Bureau volgt en weet welke plaats het thans met zijn steeds uitmuntend verzorgde publicaties en periodieken inneemt, begrijpt niet hoe we het vroeger, al waren de tijden dan ook veel geregelder en rustiger, zoolang zonder statistische voorlichting hebben gedaan. Het Centraal Bureau voor de Statistiek staat thans in het middelpunt van de Nederlandsche Overheids-administratie!

Dit ter verklaring van het nut van een goed statistisch kantoor voor Indië. Goed geleid is aan dit kantoor, in onze, de laatste jaren zoo zeer opgekomen samenleving, ongetwijfeld een rol van beteekenis toegedeeld.

Zooals ik reeds zeide, zal het echter voor een goede werkzaamheid van het Interdepartementale kantoor van veel gewicht zijn over goede gemeentelijke statistieken te beschikken. In de eerste plaats geldt dit voor de *bevolkingsstatistiek* als voornaam onderdeel van de algemeene statistiek, welke bevolkingsstatistiek wordt getrokken uit goed bijgehouden registers.

Daarom eerst een enkel woord over Europeesche bevolkingsregisters, het instituut dat zich in de laatste jaren bij de gemeenteraden in Indië niet onbevredigend heeft kunnen ontwikkelen, zoodat gelukkig in de meeste locale ressorten (gemeenten) van beteekenis, een dergelijk register wordt aangetroffen. Een uitzondering hierop maakt Semarang, dat tot op heden bleef vasthouden aan het z. g. woningkaartenstelsel.

Een goede bevolkingsadministratie grondslag voor de bevolkingsstatistiek! Tot nu overwoog alleen het practisch nut bij de instelling of instandhouding van een bevolkingsregister. Men wilde weten hoe de stand van de (Europeesche) bevolking was en vooral om de huisadressen was het te doen, zulks ten dienste voor het publiek, de belastingdienst, de Post, enz." Toch ging reeds meer dan één gemeente verder en betrad het statistisch terrein door periodiek ook te publiceeren gegevens omtrent huwelijken, echtscheiding, geboorte, sterfte, wettiging, enz. Deze laatste neiging nu dient aangemoedigd als een begin voor een goede Indische Centrale Statistiek. Met betrekkelijk weinig moeite en geringe kosten kunnen gemeenten die over een behoorlijk bijgehouden bevolkingsregister beschikken, statistische gegevens verzamelen die (ook voor de kleinere gemeenten) van zeer veel belang zijn. Wat weet men, om een paar voorbeelden te noemen, in onze eigenaardige Europeesch Indische samenleving van de samenstelling van de bevolkingsgroepen? Welke Indisch gemeentebestuur weet welk percentage van de bevolking, mannen en vrouwen, in de stad zelve of in Indië is geboren en welk dercentage is geïmporteerd? Welk percentage de stad verlaat met bestemming

in of buiten Indië; wat het gemiddelde geboorte- en sterfte-cijfer *) is, in welken leeftijd de grootste sterfte valt; hoe oud men gemiddeld in Indië wordt, enz., enz.. Op al deze vragen, uit een anthropologisch oogpunt zoo belangrijk en voor het nemen van maatregelen door de Overheid van zoo uitermate veel belang, moet men zonder behoorlijke statistieken het antwoord schuldig blijven. Als alle gemeenten eens, de oprichting van het Interdepartementaal Bureau in het midden latend, ten volle doordrongen waren van het groote belang van behoorlijke en betrouwbare statistieken, welk een schat van wetenswaardigheden over „den Europeaan in Indië” zou niet opgediept kunnen worden! Wel weet men dan, voor een algemeene conclusie, nog niets van de Europeesche bevolking *buiten* de stads- en landgemeenten, maar dat is geen storend bezwaar, omdat de Europeesche bevolking in Indië zich voor de overgroote meerderheid in de gemeenten heeft samengetrokken en de neiging om zich in de steden te vestigen meer en men toeneemt.

Zooals ik reeds zeide is het, bij een goede bevolkingsboekhouding betrekkelijk eenvoudig om deze voor onze Indische maatschappij zoo belangrijke feiten vast te leggen. Ik zei: bij een goede bevolkingsboekhouding. Die boekhouding eischt dat wordt opgegeven de naam en voornamen van den aangever; zoo hij gehuwd en hoofd van een gezin is, de familienaam van de echtgenoot en hare voornamen; de voornamen der kinderen; het geslacht van de aangegevenen en hun burgerlijke staat (ongehuwd, gehuwd, weduwe of weduwnaar, gescheiden van echt); datum maand en jaar der geboorte; geboorteplaats; beroep; kerkelijke gezindte (Ned. Herv., Gereformeerd, behoorend tot andere Protestantsche kerken, R. Kath., en ten slotte „Geen” voor geen kerkelijke gezindte); verhouding van den aangever tot het gezin (hoofd, voogd, voogdes, enz.); dagteekening van vestiging; afkomstig van; en straat waar men zich gaat vestigen.

Heeft men deze gegevens verzameld, dan is het voor een ambitieus ambtenaar een betrekkelijk eenvoudige zaak om b.v. aan het einde van elk jaar uit deze gegevens een statistiek te trekken. Daarvoor behoeft men in ieder geval geen statisticus van professie te zijn. Toch vereischt het eenige vaardigheid en eenige practische bedrevenheid in het verwerken van cijfers om met deze taak vooral een goed *begin* te maken. Daar het bovendien zeer gewenscht zal zijn dat alle gemeenten hare gegevens zooveel mogelijk naar dezelfde normen opstellen, heb ik na raadpleging van Verrijn Stuart's „Statistiek” en aan de hand van de gebruikelijke normen van de gemeentestatistieken in Nederland en van de rijksstatistieken, eenige modellen gekozen die, naar ik vertrouw, hier in de practijk goed zullen voldoen.

*) Wel worden over de sterfte in Indië jaarlijks door den B. G. D. statistieken gepubliceerd, maar deze zijn, welke groote verdiensten deze opgaven overigens ook mogen hebben, niet in alle opzichten betrouwbaar. Zoo geven de cijfers voor Bandoeng in het Jaarverslag 1921 niet onbelangrijke verschillen met die door de gemeente verzameld.

AANWAS DER BEVOLKING.

Model I

Jaar (1 Jan.)	Geboorten ¹⁾		Sterfte ¹⁾		Vestiging		Vertrek		Geboorte-overschot		Vestigings-overschot		Totale vermeerdering	
	Aantal	Op 1000 inw.	Aantal	Op 1000 inw.	Aantal	Op 1000 inw.	Aantal	Op 1000 inw.	Aantal	Op 1000 inw.	Aantal	Op 1000 inw.	Aantal	Op 1000 inw.
1923	500	29.9	300	15.3	1500	62.1	1000	59.4	200	16.3	500	29.9	700	33.2
1924														
enz.														

¹⁾ behoorende tot de werkelijke bevolking.

In de meeste statistieken wordt gewerkt met een gemiddelde op 1000 of bij kleinere eenheidscijfers op 100 inwoners van het totaal der bevolking. Om verder zeker te zijn van de juistheid der gemiddelden, kan men vooraf de cijfers van geboorte en sterfte vergelijken met de registers van den Burg. Stand ten Residentie-kantore. De inrichting van vorenstaand model behoeft verder geen toelichting. Heeft men eenmaal het model ingevoerd dan brengt de jaarlijksche aanvulling geene moeilijkheden met zich.

Model II.

LOOP DER BEVOLKING

		Januari	Februari	enz.
Geboren	{ M V T	230 236 466	228 231 459	
Erkend of gelijk gesteld	{ M V T	20 25 45	25 23 48	
Overleden	{ M V T	160 130 290	158 140 298	<i>Toelichting.</i> M = mannelijk
Gevestigd	{ M V T	410 465 875	550 590 1140	V = vrouwelijk T = totaal
Vertrokken	{ M V T	370 310 680	478 490 968	
Geboorte-over- schot	{ M V T	70 106 176	71 73 144	
Vestigings- overschot	{ M V T	40 155 195	82 100 182	
Totale bevolking per maand	{ M V T	80711 82831 163542	81829 83715 165537	

Zooals men ziet behoeft de samenstelling van dezen tabel niet de minste moeite op te leveren.

Model III.

GEBOORTE-, STERFTE-, VESTIGING- EN
VERTREKCIJFERS IN DE MAANDEN.

Per jaar op 1000 inw. der gemiddelde maandel. bevolking		Januari	Februari	enz.
Geboortecijfer	1923	21.78	22.61	<i>Toelichting</i> Het is bij de gemeentelijke Statistieken gewoonte de verzamelde cijfers gedurende vijf jaar te publiceeren.
	1924			
	1925			
	1926			
	1927			
Sterftcijfer	id.			
Vestigingcijfer	id.			
Vertrekcijfer	id.			

In bovenstaande drie modellen zijn de algemeene gegevens verwerkt. In men in staaat deze statistieken goed bij te houden, dan zijn de hoofdzaken van een demografisch inzicht in den stand der bevolking bepaald. Nu een enkel woord over de statistiek van de meer begrensde verschijnselen als huwelijk, geboorte, sterfte, enz. Het Statistisch Jaarboek van Amsterdam geeft een huwelijksstatistiek verdeeld over de maanden van het jaar. Voor de Indische steden, met maximaal een 30.000 Europeesche inwoners, die onder geheel andere omstandigheden leven dan de eigenlijke bevolking in Nederland, lijkt mij deze gedetailleerde statistiek niet noodig. De huwelijkscijfers van b. v. het Gewest Preanger-Regentschappen, die ik over de laatste jaren naging zijn ongeveer constant voor elke maand van het jaar. Zooals bekend, was dat in Nederland tot voor kort anders. Verschillende oorzaken, vooral meerdere werkgelegenheid voor de mannen in het voorjaar, gaven in de maand Mei een hooger huwelijkscijfer dan in andere maanden; (Amsterdam in 1917: April 365, Mei 706 en Juni 476 huwelijken). In de laatste jaren heeft zich het eigenaardig verschijnsel voorgedaan dat deze „top”, die zich, zoolang men statistieken aanlegt, ongeveer op dezelfde hoogte gehandhaafd heeft, aan het verdwijnen is; in 1921 gaven de maanden April, Mei en Juni resp. een cijfer van 546, 606 en 723.

Toch zal het zaak zijn de huwelijksstatistiek in Indië niet geheel te verwaarloozen. Interessant kan b. v. zijn het antwoord op de vraag in hoeverre het huwen van Europeanen met Inlandsche en Chineesche vrouwen frequent is. We praten er wel dikwijls over zonder echter te weten in welke mate zich dit verschijnsel voordoet. Goed bijgehouden statistieken zullen tevens aantoonen of deze wijze van huwen in de steden af- of toeneemt. Verder is het voor een land met een vlottende bevolking als Indië van veel belang te weten uit welk land de huwenden afkomstig zijn, wat in Indië practisch

Een splitsing naar de kerkelijke gezindte van de huwenden, als zijnde voor Indië van te weinig belang, slaan we over. Evenzoo de huwelijken naar de leeftijden. Van de *huwelijksontbindingen* wordt een gewone opgave verstrekt, een model hiervan aan te geven is niet noodig.

Thans komen we aan de statistiek der *geboorten*, behoorende tot de werkelijke bevolking. Kinderen geboren uit ouders die elders wonen komen daarin dus niet voor; wel elders geboren kinderen wier ouders domicilie hebben in de registreerende gemeente.

GEBOORTEN

Model V.

		Levend aan- gegeven			Levenloos aangegeven			Totaal		
		M	V	T	M	V	T	M	V	T
1923	{ Wettig	210	214	424	8	7	15	218	221	439
	{ Onwettig	30	32	62	4	6	10	34	38	72
	{ Totaal	240	246	486	12	13	25	252	259	511
1924	enz.									

Een statistiek van de geboren en naar den leeftijd der ouders, kan m.i. wel worden gemist. Zoo ook de op de geboorten betrekking hebbende overige statistieken die Amsterdam en Utrecht jaarlijks publiceeren. Wel zal het zaak zijn een statistiek aan te houden van de *erkenning van onwettige kinderen*. Hiervoor zou het volgende model kunnen dienen.

ERKENNING VAN ONWETTIGE KINDEREN

Model VI.

Jaren	Door de moe- der alleen	Door den vader alleen	Door beide ouders	Totaal	
				M	V
1923	150	30	80	130	130
1924	—	—	—	—	—

Uit de Nederlandsche statistieken blijkt dat het aantal erkenningen door de moeder alleen, staat tot het aantal der erkenningen door den vader

alleen, gemiddeld als 18: 1. Zoo erkende in Amsterdam de moeder alleen in 1921 392 en de vader alleen slechts 13 kinderen. Het aantal erkenningen van buiten huwelijk geboren kinderen door beide ouders bedroeg 106. Ik deel deze bijzonderheden mede, omdat ze uit een oogpunt van vergelijking met de cijfers, die naar we hopen, binnen niet te langen tijd door de Indische gemeenten zullen worden gepubliceerd, van veel belang kunnen zijn.

Een zeer belangrijke statistiek is uiteraard die der *sterfte*. De globale gegevens kunnen worden verwerkt in den volgende tabel.

Model VII. STERFTE ONDER DE WERKELIJKE BEVOLKING.

Jaren	Mannen	Vrouwen	Totaal
1923	288	260	548
1924	—	—	—

Evenals bij de geboorte-statistiek blijven buiten beschouwing in de gemeente overleden personen die geen inwoner waren; wel wordt echter rekening gehouden met elders overleden inwoners der gemeente.

Een statistiek die de sterfte meer detailleert is de volgende, welke ook voor Indië niet kan worden gemist.

Model VIII. STERFTE NAAR LEEFTIJD EN BURGERLIJKEN
STAAT IN 1923

Geslacht en burgerlijke Staat		LEEFTIJD DER OVERLEDENEN																		
		jonger dan 5 j.	5 — 9 j.	10 — 14 j.	15 — 19 j.	20 — 24 j.	25 — 29 j.	30 — 34 j.	35 — 39 j.	40 — 44 j.	45 — 49 j.	50 — 54 j.	55 — 59 j.	60 — 64 j.	65 — 69 j.	70 — 74 j.	75 — 79 j.	80 — 89 j.	boven 90 j.	Totaal.
Ongeh.	M.	60	10	8																
	V.	50	12	6																
	T.	110	22	14																
Geguwd.	M.	—	—	—	—															
	V.	—	—	—	4															
	T.	—	—	—	4															
In Wed.staat	M.	—	—	—	—	—														
	V.	—	—	—	—	1														
	T.	—	—	—	—	1														
Geschei- den	M.	—	—	—	—	—	—													
	V.	—	—	—	—	—	—	1												
	T.	—	—	—	—	—	—	1												
Burg. staat onbek.	M.	—	—	—	—	—	—	—	1											
	V.	—	—	—	—	—	—	—	—	1										
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	1										
Alge- meen Totaal.	M.	60	10	8						1										
	V.	50	12	6	4	1	—	1	—											
	T.	110	22	14	4	1	—	1	—	1										

Andere statistieken over sterfte verdeeld over maanden slaan we over. We komen nu aan de *doodsoorzaak-statistiek*. Een model hiervan te geven is ondoelmatig, omdat deze statistiek bestaat uit een opsomming van de ziekten waarvan men kan sterven. Voor Indië kan men zich in dit opzicht beter houden aan de indeeling die de B. G. D. voor de verzameling van sterfte-cijfers heeft aangenomen. Deze statistiek kan men dan uitbreiden

met een tabel van sterfte naar de jaren (jonger dan 1 jaar; 1—4 jaar enz.) Deze laatste statistiek is uiteraard van veel belang.

Thans komen aan de beurt van bespreking de statistieken van *vestiging* en van *vertrek*. Deze mutaties worden alle genoteerd en kunnen aan het eind van het jaar gemakkelijk worden opgegeven. Een bepaald model behoeft ik daarvoor niet aan te geven. De aandacht wordt er echter op gevestigd, dat het van veel belang zal zijn jaarlijks te noteeren hoeveel ingezetenen van buiten Indië en van het binnenland zich in een gemeente hebben gevestigd. In de vertrek-statistiek zou kunnen worden opgenomen waarheen de afgeschrevene is vertrokken. Ook hiervoor is het niet noodig dat modellen worden aangegeven.

De statistieken betreffende den loop der bevolking zijn hiermede behandeld. Nog een enkel woord over één statistiek die in dit verband wel van belang is n. l. de statistiek over de *samenstelling* der bevolking. Deze kan men aan het einde van ieder jaar (of om de 2 of 3 jaar) uit de voorhanden zijnde gegevens gemakkelijk opmaken. Het model is eenvoudig. Men verdeelt de bevolking naar de jaren in 9 categoriën (jonger dan 1 jaar, van 1—4, 5—13, 14—19, 20—34, 35—49, 50—64, 65—79 en 80 jaar en ouder). Men zet achter elke categorie het absolute cijfer van de telling en daarachter (of op een nieuwen staat) het verhoudingscijfer van elke categorie. Een model gaat hierbij.

Model IX.

STAND DER BEVOLKING.

Leeftijd en geslacht		1923	op 1000 inw.	1924	op 1000 inw.
Jonger dan 1 jaar	M.	890	27.1	enz.	enz.
	V.	1010	28.1		
	T.	1900	55.2		
1—4 jaar	M.	enz.	enz.	enz.	enz.
	V.				
	T.				

Heeft men deze gegevens verzameld, dan kan hieruit en uit de andere voorhanden zijnde gegevens de z.g. bevolkingspiramide worden opgebouwd (een model te vinden in Verriijn Stuart).

Hiermede ben ik gekomen aan het einde van mijn betoog over een gemeentelijke statistiek betreffende het Europeesch element in de stads- en landgemeenten. Hoe meer gemeenten zich op de bevolkingsstatistiek, zelf-

standig of in samenwerking met het Interdepartementaal Bureau gaan toeleggen, hoe eerder we goede resultaten zullen zien. In ieder geval zal het zaak zijn om de werkzaamheden zoo in te richten, dat we op den duur tot een goede statistiek komen; tot het instituut dat in een moderne volkshuishouding, groot of klein, niet meer kan worden gemist!

Een bevolkingsstatistiek betreffende de Inlandsche bevolking geschoeid op denzelfden voet als de Europeesche bevolkingsstatistiek, zal bij gebrek aan gegevens waaruit zich het demografisch beeld laat vormen, voorloopig wel tot de wenschen blijven behooren.

B.

D. C. V.

Onderschrift.

Hoewel wij de beteekenis van een bevolkingsregister voor Europeanen wel inzien, moge toch gewaarschuwd worden tegen het toekennen van een te hooge waarde daaraan. Men vergete niet, dat onze Gemeenten *Indische Gemeenten* zijn, waarvan de Europeesche bevolking slechts een zeer klein deel uitmaakt.

Voor onze gemeenten is het o.i. van zeer veel belang gegevens te verkrijgen, niet slechts over een klein deel van, doch over hare geheele bevolking. Wij achten het niet uitgesloten, dat deze gegevens eenmaal verzameld, de heerschende inzichten op vele punten van het Gemeentelijk beleid belangrijk zullen wijzigen.

Doorvoering van een systeem als voor de Europeanen gebruikelijk — het bovenstaand artikel geeft er een voorbeeld van — lijkt voorshands niet mogelijk. De moeilijkheid is natuurlijk een daarvoor geschikt stelsel te vinden. Het door schrijver genoemde te Semarang aanvaarde Woning-kaartenstelsel is te beschouwen als een poging daartoe. De woning is daarbij als uitgangspunt genomen.

Zeër belangrijke gegevens zijn langs dezen weg te verkrijgen, en indirect overeenkomstige als met een bevolkingsstatistiek volgens Europeesch model.

RÜCKERT.

Decentraliana.

Bevolkingsregisters en Burgerlijke Stand in Indië. Uit „De Locomotief” van 21 October j.l. nemen we het volgende, voor de Gemeenten van belang zijnd artikel, dat zich aansluit aan het hoofdartikel in dit nummer, over.

„Van de hand van den toenmaligen ambtenaar voor de volkstelling, den heer A. Mühlenfeld, verscheen in dit blad in October 1917 een belangrijk artikel, getiteld „De Indische gemeente en de bevolkingsboekhouding”.

In dit artikel, dat tot uitgangspunt had het aanvankelijk door de regeering gekoesterde plan, om aan de volkstelling eene algemeene invoering van bevolkingsregisters te verbinden, gaf schrijver een overzicht van de mate van verbreiding en van de werking der bevolkingsregisters in meerdere Europeesche landen. Verder gaf steller eene korte omschrijving van de algemeene beteekenis der bevolkingsboekhouding en van de eischen, waaraan tot verkrijging van goede resultaten, voldaan moet worden. Vervolgens stelde schrijver op verschillende gronden, verband houdend met den toenmaligen toestand van land en volk, de onmogelijkheid in het licht, reeds tot invoering van zulk een (algemeen) bevolkingsregister over te gaan, waarom de regeering haar voornemen dan ook had laten varen.

Een uitzondering zou, ook volgens schrijver, gemaakt kunnen worden ten opzichte van locale gebieden, meer in het bijzonder de gemeenteraadsressorten, die voor te nemen maatregelen op allerlei gebied bevolkingscijfers behoeven, maar dat behoorde dan ook z. i. te geschieden voor alle 3 bevolkingsgroepen: Europeanen Vreemde Oosterlingen en Inlanders. Steller gaat vervolgens na hetgeen enkele groote gemeenten bereids op dit gebied verricht hebben. Ten slotte komt hij tot eene uitspraak in dezen geest; dat de inrichting van bevolkingsregisters voor Europeanen, voor Vreemde Oosterlingen, of voor deze beide groepen, door de gemeenten, van een algemeen standpunt minder van gewicht is, tenzij die registers voor genoemde bevolkingsgroepen van regeeringswege algemeen worden voorgeschreven; verder dat het onbillijk en minder sympathiek voorkomt, tot algemeene registratie van sommige groepen over te gaan, met uitsluiting van de groote groep der Inlandsche bevolking; voorts dat met alle kracht gestreefd moet worden naar die algemeene invoering, welke invoering uiteraard gelijken tred zal moeten houden met uitbreiding van de werkingssfeer van den Burgerlijken Stand. Aldus, zeer in het kort, de richting van het helder betoog des heeren Mühlenfeld.

Thans, na zeven jaren, moge weder een enkel woord over dit onderwerp gezegd worden en nagegaan, hoe de feiten zich nu verhouden. De inrichting van gemeentelijke bevolkingsregisters heeft intusschen een niet onbelangrijke uitbreiding ondergaan. Niet alleen de vier groote, doch ook meerdere kleinere gemeenten zijn tot invoering van bevolkingsregisters op meer of minder eenvoudigen voet overgegaan, hetzij alleen voor de Europeesche bevolking, hetzij tevens voor de Vreemde Oosterlingen. Hoewel de regeering, nadat van het algemeene register was afgezien, geen termen vond om de plaatselijke registers te subsidieeren, bleek het belang, dat de gemeenten voor eigen dienst bij gegevens omtrent de bevolking hadden, bij meerdere groot genoeg, om over het kostenbezwaar heen te stappen. Immers, bij gebrek aan deze gegevens zou het nemen van maatregelen ten behoeve der bevolking, zoodanig belemmerd en onzeker worden, dat gesproken zou kunnen worden van een

„met de pet ernaar gooiën”. Maatregelen op het gebied van hygiëne, kiesrecht armenzorg, belastingcontrôle, steun bij het werk van politie en justitie, dat alles is afhankelijk van een goed bijgehouden bevolkingsregister.

Het is zeer te betreuren, dat de registratie van de groote groep der Inlandsche bevolking, voorshands door allerlei moeilijkheden wordt belemmerd en dat de tijd voor invoering daarvan nog niet gekomen lijkt. Natuurlijk gelden de te nemen maatregelen van gemeentelijke zorg in de eerste plaats deze omvangrijke groep. Echter is het duidelijk dat voor sommige maatregelen van gemeentelijk belang slechts enkele globale of benaderende totaal-cijfers noodig zijn, zonder dat dieper behoeft te worden ingegaan op de eigenlijke samenstelling der Inlandsche bevolking, b. v. naar geslacht, leeftijd, burgerlijken staat, enz., enz.. Over zulke vrij goed benaderende algemeene cijfers dezer bevolking beschikken de gemeenten wel, althans sedert de jongste volkstelling, en overigens ontmoet eene incidenteele, ruwe opname, in geval van nood, naar verhouding gering bezwaar tegenover een meer nauwkeurige beschrijving en bijhouding van deze bevolkingsgroep.

Op grond van het voorgaande kunnen we dus het standpunt innemen: hoe meer personen geleidelijk in de registratie betrokken worden, hoe beter, onverschillig tot welke bevolkingsgroep zij behooren. Het lijkt dus wenschelijk, dat steeds meer gemeenten overgaan tot deugdelijke registratie van Europeanen en Vreemde Oosterlingen. De laatste groep toch eigent zich in het bijzonder tot algemeene registratie, zoowel wegens de onveranderlijkheid der persoonsnamen, als uithoofde van hare meerdere ontwikkeling en hooger en graad van maatschappelijke rijpheid.

Gelijk bekend hangt het bevolkingsregister ten nauwste samen met den Burgerlijken Stand. Bevat de laatste alleen gegevens omtrent geboorte, huwelijk, huwelijksontbinding en overlijden, het bevolkingsregister vult deze aan met gegevens nopens vestiging en vertrek. Bij goede samenwerking, zooals die o. a. in Nederland plaats heeft, kan door deze beide instituten een hooge mate van volledigheid bereikt worden.

Hoe staat het nu hier te lande met dezen voornamen factor: de verbreiding van den Burgerlijken Stand? Voor Europeanen is het instituut, naar bekend, algemeen van kracht en werkt het reeds een 75 jaren. Het „Reglement op het houden der Registers van den Burgerlijken Stand voor de Chineezën”, is in werking getreden op 1 Mei 1919 en zijn werkingssfeer omvat, behalve Java en Madoera, ook de gewesten Sumatra's Westkust. Tapiannoeli, Bengkoeloe, Oostkust van Sumatra, Manado, Celebes en Onderh., Amboina, Ternate en Onderh., Timor en Onderh. Is derhalve in een zeer belangrijk deel van Nederlandsch-Indië de Burgerlijke Stand voor Chineezën van kracht, het grootste aantal hunner valt er niettemin nog buiten. Van de rond 425.000 Chineezën geldt het reglement slechts voor ongeveer 180.000 hunner. Het is bekend, dat juist in vele van de nog overblijvende

gewesten, zich een talrijke Chineesche bevolking ophoudt. Noemen we slechts Banka en Billiton met hunne mijndistricten (Chineesche bevolking tezamen ongeveer 96.000); de Westerafdeeling van Borneo met bijna 68.000 Chineezzen, hoofdzakelijk in de afdeelingen Pontianak en Singkawang; de Riouw-eilanden met ongeveer 20.000 Chineezzen.

Zéér verblijdend is het derhalve te noemen dat, naar verluidt, binnen weinige maanden de Burgerlijke Stand voor Chineezzen ook zal worden ingevoerd in het nog resteerende gedeelte van Nederlandsch-Indië. Zoo zal dus eerlang de B. S. alle Europeanen en Chineezzen hier te lande omvatten, dus ongeveer 170.000 Europeanen en rond 810.000 Chineezzen.

Naar het voorkomt, dient bij die gelegenheid de vraag overwogen te worden of alsdan de tijd niet aangebroken is, om tot *algemeene* invoering van het bevolkingsregister, voorloopig voor deze beide bevolkingsgroepen, over te gaan, nu aan de hoofdvoorwaarde (burgerlijken stand) voldaan is. Voor de praktische uitvoering van de te geven voorschriften, kan de regeering in de eerste plaats grooten steun erlangen van de 12 gemeenteraden, waarvan er meerdere, als gezegd, reeds zijn vóórgegaan.

Naar globale gegevens wonen van de 170.000 Europeanen hier te lande, er ongeveer 100.000 binnen bedoelde gemeenteraadsressorten, zoodat de werkzaamheden voor die bevolkingsgroep voor een overwegend deel ten laste van deze, goed georganiseerde, lichamen komen. Slechts 70.000 Europeanen zouden dan door het bestuur geregistreerd moeten worden, wat gemiddeld op zeer weinigen neerkomt.

Eenigszins anders staat het in dit opzicht met de Chineezzen. Van deze bevolkingsgroep herbergen de gemeentelijke ressorten er ruim 200.000, zoodat ruim 600.000 of 75 pCt. zich daarbuiten bevindt. Omgeslagen over de vele bestuursressorten, zal dit aantal echter evenmin van veel beteekenis zijn, vooral niet wanneer we van die 600.000 de ruim 180.000 aftrekken, welke zich in de bovengenoemde gewesten Banka, Billiton, Riouw en Onderh. en de Westerafd. van Borneo ophouden.

De aantallen van deze streken vragen zeer zeker de bijzondere aandacht (voorzoover hun verblijf althans niet zeer tijdelijk is), doch hier zou weder veel partij kunnen worden getrokken van de administraties der mijngebieden of ondernemingscentra.

De algemeene toepasselijkheid van den Burg. stand op Europeanen en Chineezzen, gevolgd door algemeene verplichte bevolkingsregistratie van deze landaarden, zal zeer zeker uit democratisch oogpunt een belangrijken stap voorwaarts beteekenen, en het feit dat de Inlandsche bevolking daarvan vooralsnog zal moeten blijven uitgesloten, mag n. h. v. geen beletsel zijn voor de invoering van bedoelde maatregelen. Integendeel is er veel, wat ten eerste pleit voor partieele invoering. Eerstens zullen de te maken kosten niet zoo hoog zijn, dat daarop zelfs in deze tijden het denkbeeld

zou moeten afstuiten. In de tweede plaats vereischen bedoelde maatregelen betrekkelijk weinig studie meer, voor de voorbereiding en de praktische uitvoering, terwijl, als gezegd, de bestuurskantoren, na de eerste opnemings- en beschrijving van deze bevolkingsgroepen en de inrichting der registers, geen overwegende bezwaren zullen ontmoeten, behoudens dan speciale voorziening in de groote Chineezencentra.

Uitgezonderd de gemeenten, die al goed bijgehouden registers voor deze groepen bezitten, zal men aan een eenvoudige, doch nauwgezette, telling van de werkelijke of woonbevolking, niet kunnen ontkomen. Aangezien bij de algemeene volkstelling van 1920 met de feitelijke bevolking genoegzaam moest worden genomen, zou ook op dit punt voor beide bevolkingsgroepen een nieuwe en betere toestand ontstaan. Bij een volgende algemeene volkstelling zou dan overwogen moeten worden, of tot algemeene telling der woonbevolking kan worden overgegaan. Immers dienen de bestaande bevolkingsregisters bij iedere alg. volkstelling geverifieerd te worden met de uitkomsten dier telling en waar noodig aangevuld of verbeterd, zoodat die telling niet volgens een ander criterium zou kunnen geschieden, zonder bedoelde controle onmogelijk te maken.

Een niet gering voordeel der partieele invoering zou verder zijn, dat in de komende jaren een overzicht verkregen zou worden van de praktische werking der registers en van de verkregen ervaring zou kunnen worden geprofitteerd bij de latere invoering voor de Inlanders, terwijl men alsdan tevens de beschikking heeft over een flink aantal reeds geschoolde bevolkingsambtenaren en beambten.

Het groote praktische nut van een voorloopige registratie van deze beide bevolkingsgroepen, is derhalve niet denkbeeldig en de kosten zeker waard. Meerdere voorbeelden zouden nog tot staving van deze meening zijn te geven. Vestigen we, om te beginnen, slechts de aandacht op het groote gemak dat het legerbestuur zal hebben bij eene betrouwbare registratie der Europeanen. Geen enkele militieplichtige zal zich kunnen vestigen of kunnen vertrekken, zonder de noodige formaliteiten te vervullen en bovendien zullen de bevolkingskantoren een wakend oog houden op hen, die den militieplichtigen leeftijd bereiken. De belastingdienst zal waardevolle inlichtingen kunnen krijgen van het bevolkingsregister, zoowel ten opzichte van Europeanen, en de reële voordeelen daarvan zullen niet uitblijven. Evenzoo zal de immigratiedienst gelegenheid hebben tot systematische onderzoekingen of de benodigde papieren aanwezig en de vereischte betalingen gedaan zijn. Verder eindelijk de gelegenheid ontstaan tot geregelde bijhouding, op een centraal punt, van eene statistiek van den loop der bevolking, voor deze landaarden. Zoo zal op verschillend gebied het groote voordeel van algemeene registratie, reeds voor deze beide groepen, overtuigend blijken. Eerste vereischte voor de bovengeschetste voordeelen is uiteraard: het in het leven

roepen van de noodige waarborgen tot zoo groot mogelijke betrouwbaarheid der registers, waarvoor matige onkosten niet te vermijden zijn.

Resumeerende mogen we den wensch uitspreken, dat de regeering zoo spoedig mogelijk na de algemeene invoering van den Burg. Stand voor de Chineezzen, opdracht geve tot bestudeering van de mogelijkheid tot onmiddellijke algemeene, verplichte registratie van Europeanen en Chineezzen, zoo mogelijk mede van de overige Vreemde Oosterlingen. In de daarmede te belasten commissie (wellicht de bestaande commissie voor de Statistiek), zal uiteraard een deskundig gemeente-ambtenaar niet mogen ontbreken. Deze commissie die haar arbeid zal aanvangen met een onderzoek naar de verbreiding en den huidige toestand van gemeentelijke bevolkingsregisters, zal verder hebben na te gaan: hoe de registers zullen worden aangelegd (in boekvorm, vast of losbladig, of volgens kaartsysteem); welke hoofdregisters zullen worden voorgeschreven (gezinsregisters, personenregisters of beide; huizenregisters); welke personalia algemeen zullen worden verzameld en in hoeverre elk kantoor vrij kan blijven; welke bijregisters en verdere formulieren (verhuisbiljetten, statistische modellen e. d.) noodig zullen zijn, enz., enz. Zij zal onderzoeken in hoeverre de registers van den Burg. Stand en van de bevolking door denzelfden persoon kunnen worden bij gehouden, en waar dit niet mogelijk is, regelen omtrent stipte samenwerking van beide instituten ontwerpen, zoomede de noodige algemeene strafbepalingen.

Tien jaren geleden arbeidde een der administrateurs aan het departement van Binnenlandsch Bestuur aan voorstellen, om te komen niet alleen tot een algemeene telling van de woonbevolking van Nedeil.-Indië, maar ook tot invoering gelijktijdig van bevolkingsregisters voor alle landaarden. De afwijkende inzichten van den opvolgenden ambtenaar voor de volkstelling, zoomede de minder gunstige adviezen van meerdere gewestelijke bestuurshoofden en gemeenteraden, hebben ons voor de consequenties van deze reusachtige gecombineerde onderneming bewaard. Het bevolkingsregister werd losgelaten en de telling van de woonbevolking moest plaats maken voor die van de feitelijke bevolking. Mogen we dus spreken van een zekere mate van optimisme bij den oorspronkelijken samensteller der voorstellen, nutteloos is deze ernstige en omvangrijke arbeid geenszins geweest. In de eerste plaats is de algemeene volkstelling ten slotte in hoofdzaak naar de oorspronkelijke plannen en voorschriften uitgevoerd. Wat het bevolkingsregister betreft, blijft het voordeel bestaan, dat de materie aan een diepgaande, systematische bestudeering werd onderworpen, van welke studie de resultaten zijn neergelegd in twee lijvige bundels gedrukte stukken.

Ongetwijfeld zullen deze bescheiden, bij eventueele nadere overweging van boven omschreven denkbeelden, van veel waarde blijken.

A. Bevelander.

Goedkeuring Leenings-besluiten. De Burgemeester van Medan ontving het volgende Regeeringsschrijven ddo. 2 September 1924, dat wij, met het oog op het belang ook voor de andere Gemeenten, opnemen.

„Bij schrijven van 15 April jl. No. 499 heeft UHoogEdelGestrenge zich tot den Gouverneur-Generaal gewend met het verzoek te willen doen mededeelen of een leeningsplan ten doel hebbende de verkrijging van gelden tot uitvoering van ondergrondsche rioleering, aanleg van open goten, bouw van woningen ter verbetering van de volkshuisvesting, bouw van nieuwe bruggen ter vervanging van oude, aanleg van nieuwe wegen, asfalteering van bestaande wegen, bouw van openbare badhuizen annex privaten, enz., in verband met het door de Regeering ingenomen standpunt ten aanzien van de goedkeuring van geldleeningen voor niet-productieve werken, Hare goedkeuring niet zal verwerven.

Naar aanleiding hiervan heb ik de eer, op last van zijne Excellentie, U het volgende mede te deelen.

Waar de gemeenten, in verband ook met de afnemende accresuitkeeringen, evenals het Land op bezuiniging in hunne huishoudingen bedacht moeten zijn en evenals het Land nieuwe werken, welke onproductief zijn, tenzij volstrekt onvermijdelijk, tot betere tijden zullen hebben uit te stellen, daar spreekt het van zelf, dat de Regeering er in het algemeen tegen wenscht te waken, dat de gewone middelen van locale ressorten in deze tijden bezwaard worden met uitgaven voor de betaling van rente en aflossing van leeningen, welke zouden worden aangegaan ten einde zoodanige niet-productieve werken tot stand te brengen.

Wanneer echter tegelijk met het totstandbrengen van nietproductieve werken gewezen kan worden op daarmee verband houdende *nieuwe* inkomsten, gelijk door U in Uw aangehaald schrijven wordt gedaan, waarin sprake is van een in te voeren rioolbelasting en van een wegenbelasting — de mede vermelde bouw van woningen is feitelijk productief — dan is de mogelijkheid niet uitgesloten dat tegen leeningen, welke het totstandkomen dier werken ten doel hebben, geen bezwaar wordt gemaakt. De nieuwe inkomsten zullen dan opgebracht worden door de direct belanghebbenden, de nieuwe heffingen van een retributief karakter zijn.

Wanneer de raad eventueel tot maatregelen als in Uw schrijven vermeld mocht besluiten en dus tegen eene vermeerdering van den daardoor noodig wordenden belastingdruk geen bezwaar heeft — hierbij is aangenomen, dat eene nog verder gaande vermindering van den accrestoeslag geen invoer van nieuwe belastingen, noch verwaarloozing van vitale belangen ten gevolge zal behoeven te hebben — dan zal er voor de Regeering reden kunnen zijn aan eene dusdanige gemeentelijke leening onder deze omstandigheden de

vereischte bekrachtiging niet te onthouden, zij het ook dat deze goeddeels voor niet-productieve werken zal worden aangegaan.

Tenslotte teeken ik hierbij nog aan, dat de Landvoogd Zich in Zijn oordeel over eene ter bekrachtiging voorgebrachte leening echter volle vrijheid moet voorbehouden”.

De Indische Raden.

Semarang (gemeente). *Ambtenaren.* Door den Burgemeester is den gemeenteraad het ontwerp eener nieuwe ambtenaars-verordening aangeboden. Uit de bijgevoegde nota van toelichting, ontleenen wij het volgende:

„Het ligt in de bedoeling de hierbij aangeboden ontwerp-verordening met ingang van 1 Januari 1925 in werking te doen treden, tegelijkertijd met een nieuwe bezoldigingsregeling onder afschaffing van den duurtetoeslag.

Het voornemen is ter zake zoodanige voorstellen te doen, dat de totale personeelskosten ongeveer even hoog zullen blijven als thans.

De belangrijkste punten, waarin het ontwerp verschilt van de vigeerende verordening, zijn de volgende:

- 1e. de stof is vollediger, systematischer en daardoor meer overzichtelijk behandeld;
- 2e. uitdrukkelijk is bepaald, dat onderwijzers, in dienst van de Gemeente, ambtenaren zijn in den zin dezer verordening.
- 3e. opgenomen zijn eenige bepalingen, betreffende het toekennen van periodieke verhoogingen, buitengewone verhoogingen, premies en gratificaties.
- 4e. de verlofsregeling is gewijzigd; o.m. is het jaarlijksch binnenlandsch verlof anders geregeld en wordt binnenlandsch verlof wegens langdurigen dienst niet meer verleend;
- 5e. de bepalingen omtrent ontslag zijn aangevuld;
- 6e. opgenomen is een bepaling, waarbij in geval van eervol ontslag ingevolge artikel 41 alinea 2 sub *b*, *c* en *d*, mits de betrokkene niet voor pensioen of ondersteuning in aanmerking komt, uitgekeerd wordt een bedrag, dat geacht wordt eene vergoeding te vormen voor de contante waarde van de pensioenvooruitzichten op basis van proportioneel uitgesteld pensioen ten bedrage van 25% van de bezoldiging, vermeerderd met 40%;
- 7e. welke straffen kunnen worden opgelegd en door wie(n), is uitdrukkelijk geregeld.

Nieuw is de bepaling, dat voor opname in vasten dienst de leeftijd van 18 jaar bereikt moet zijn. Eene dergelijke bepaling is noodig in verband met het bepaalde in artikel 46.

GRATIFICATIES.

(1) Alle ambtenaren in vasten en tijdelijken dienst, die op 30 April van eenig jaar of langer in gemeentedienst zijn, ontvangen in de maand Mei eene gratificatie ten bedrage van een maand bezoldiging, indien hun ijver en plichtsbetrachting gedurende het aan 30 April voorafgaande jaar voldoende zijn beoordeeld.

(2) Ambtenaren in vasten en tijdelijken dienst, wier diensttijd in het aan 30 April van eenig jaar voorafgaande jaar volgens artikel 29 alinea 4 of 34 alinea 2 onderbroken is geweest, zoomede ambtenaren in vasten en tijdelijken dienst, die op 30 April van eenig jaar nog niet gedurende een jaar doch ten minste vier maanden in gemeentedienst zijn, ontvangen indien hun ijver en plichtsbetrachting voldoende zijn beoordeeld, zooveel maal $\frac{1}{12}$ deel van een maand bezoldiging als het aantal volle maanden bedraagt, dat zij in dat jaar in actieven gemeentedienst zijn geweest.

(3) Wanneer een ambtenaar wordt aangewezen voor de waarneming eener betrekking, waaraan een hoogere minimum-bezoldiging dan de bezoldiging van den waarnemer is verbonden en deze waarneming gedurende meer dan één maand op geheel bevredigende wijze is geschied, kan de Raad hem op voorstel van den Burgemeester eene gratificatie toekennen, ten hoogste gelijkstaande met het verschil der bezoldiging van den ambtenaar en het minimum der aan de waargenomen betrekking verbonden bezoldiging, gedurende het tijdvak der waarneming.

(4) Voor buitengewone plichtsbetrachting of bijzondere inspanning kunnen op voorstel van den Burgemeester door den Raad belooningen worden toegekend.

In den tijd en de wijze van bezoldiging bij ziekte is eenige wijziging gebracht.

Vervallen is „binnenlandsch verlof wegens langdurigen dienst”, daar gemeend wordt, dat naast het jaarlijksch binnenlandsch verlof, aan een dergelijk verlof geen behoefte bestaat.

Toelagen worden niet meer verleend.

De berekening van de verlofsbezoldiging is gewijzigd.

De gevallen, waarin ontslag kan worden verleend, zijn uitdrukkelijk opgesomd.

Het komt billijk voor, aan ambtenaren, die eervol worden ontslagen eene

uitkeering te doen ter vergoeding van de vooruitzichten, welke zij hadden om pensioen te erlangen. Daarbij is uitgegaan van een jaarlijksch pensioen op de bestaande basis, nl. 3 maal den pensioengrondslag benevens 40% toeslag. Het is natuurlijk niet doenlijk, de contante waarde van een dergelijk pensioen voor elk zich voordoend geval afzonderlijk te berekenen; om verschillende redenen is er de voorkeur aan gegeven, een tabel vast te stellen, welke voor iederen ambtenaar geldt.

Bij het opstellen van die tabel is een rentevoet van 5% en als gemiddelde leeftijd, waarop een ambtenaar, althans voor wat de Europeanen betreft, in vasten dienst van een lokaal ressort treedt, een leeftijd van 30 jaar, aangenomen.

Bij gebrek aan sterftetafels, die voor Indië zijn samengesteld, is aan de hand van de voor Europa gebruikelijke sterftetafels vastgesteld, welke de gemiddelde sterfteleeftijd is van zoo'n ambtenaar op het tijdstip, waarop hij, indien zijn diensttijd eennormaal verloop had gehad, pensioengerechtigd zou zijn geworden.

Het aantal jaren, dat ligt tusschen den gemiddelden sterfteleeftijd en den pensioensleeftijd, maakt dan het gemiddeld aantal jaren uit, dat die ambtenaar, indien zijn diensttijd een normaal verloop had gehad, van zijn volledig pensioen genoten zou hebben.

De aan den ambtenaar verstrekt wordende uitkeering is dus a.h.w. de netto contante koopsom van een uitgestelde lijfrente op basis van uitgesteld proportioneel pensioen, in te gaan op den pensioengerechtigden leeftijd.

De op te leggen straffen zijn limitatief opgesomd.

Soerabaja (gemeente). Bouwcredieten. De Raad besloot aan de firma Geldens en Roos te Soerabaja een bouwcrediet te verstrekken ad f 325.000,— (drie honderd vijf en twintig duizend gulden) tegen eene rente van 8% 's jaars voor de oprichting van 26 huizen op van de Gemeente Soerabaja aangekochte terreinen zullende de verleenning en verstrekking van dit bouwcrediet nader geregeld worden bij een daarvan in den vereischten vorm op te maken en door den Gemeenteraad van Soerabaja goed te keuren notarieele akte, waarin voor ieder geval uitdrukkelijk gestipuleerd zal worden, dat geene termijnbetalingen in verband met de vorderingen der werkzaamheden zullen plaats vinden, alvorens door genoemde firma op zoovele termijnbetalingen aanspraak kan worden gemaakt dat daarmede de koopsom van den grond ten volle kan worden verrekend en dan ook verrekend wordt; een en ander voorts onder de volgende voorwaarden:

- 1e. Bij verkoop voordat het bouwcrediet geheel is afgelost van elk der te bouwen 4 hoekhuizen aan den weg Ketabangbesar en van elk der te bouwen huizen op het terrein aan den Ondomohenweg onder de nummers 1 t/m 7, 11 en 16, alleen op de bij dit besluit behoorende en

door den Burgemeester van Soerabaja gewaarmerkte teekeningen aangegeven moet telkens f 15.000,— van bovenstaand bouwcrediet worden afgelost;

- 2e. de op bovenbedoelde bebouwde complexen te vestigen hypotheek zal respectievelijk moeten bedragen f 145.000,— (een honderd vijf en veertig duizend gulden) en f 230.000,— (twee honderd en dertig duizend gulden).

Batavia (gemeente). *Huurcommissie.* Naar aanleiding van het rondschriven van den Directeur van Justitie, waarbij aan de gemeenteraden de vraag werd gesteld of naar hun oordeel de omstandigheden nog van dien aard zijn, dat daardoor het voortbestaan der Huurcommissie-ordonnantie gewettigd wordt, dan wel of die ordonnantie hetzij ineens hetzij geleidelijk behoort te worden ingetrokken, schrijft de Burgemeester het volgende aan den Raad.

„Aan de van de Huurcommissie ontvangen uitvoerige beantwoording van de door den Directeur van Justitie gestelde vragen wordt door mij het volgende ontleend:

De vraag, of de omstandigheden het voortbestaan der Huurcommissie-ordonnantie nog wettigen, wordt door de Commissie zeer stellig bevestigend beantwoord; het aantal gevallen van overdreven en onredelijke huurverhoogingen en van ongemotiveerde huuropzeggingen is nog zoo groot, dat intrekking der Ordonnantie voor Batavia voorloopig zeker nog niet gewettigd is. De commissie vreest van een opheffing der Huurcommissie-ordonnantie op korten termijn een onmiddellijk sterk opleven van den latente speculatiegeest en een direct intredende onredelijke huuropdrijving.

Echter acht de Commissie het niet onmogelijk om de ordonnantie als het ware op te heffen voor woningen boven een zekere huurwaarde (stelle f 150,— per maand) omdat in woningen van die huur en daarboven een zekere normaliseering en een beter aanbod valt te constateeren, al is dit hoofdzakelijk in buitenwijken, waarmede voor de huurders direct het verkeersvraagstuk annex is. Overigens zal het beweerde „overschot” van woningen naar de Commissie meent den eersten tijd voor een groot deel bij voorkeur bestemd zijn voor opschuiving onder de bewoners en voor afneming van overbevolking.

Ten slotte acht de Huurcommissie het niet noodig haar de bevoegdheid te verleen en om een hooger en huurprijs vast te stellen voor die woningen, waarmede zij eventueel bemoeiingen zou behouden; zij maakte, — steeds een soepele toepassing der Ordonnantie voorstaande, — waar maar mogelijk, van hare bevoegdheid tot verhooging van den ouden huurprijs van 1 Januari 1916, zoo die abnormaal laag was, steeds een ruim gebruik, of stond ook om andere redenen (hoogere lasten) zeer veel verhoogingen van den huurprijs toe.

Na een zeer uitvoerige mondelinge toelichting van den Voorzitter der Huurcommissie kunnen de Financieele Commissie en ik zich met de strekking van het advies van eerstgenoemde Commissie geheel vereenigen en wordt het dus gewenscht geacht dat de Huur-Commissie-ordonnantie voorloopig nog van kracht blijve. Echter zouden de Financieele-Commissie en ik ten opzichte van de grens van huurwaarden vallende buiten de bemoeienis der Commissie iets verder willen gaan dan de Huurcommissie welke die grens wil trekken bij een huurprijs van f 150,— per maand. Beter lijkt het dit geheel aan den Gemeenteraad over te laten en om dan de woningen, met een door de Commissie toegestane maximum-huurprijs boven dit grensbedrag uitgaande staande de loopende huurovereenkomst te beschermen tegen nieuwe huurverhoogingen — die dus niet zonder toestemming der commissie zullen zijn op te leggen. Verder door de voor verhuurders verplichte toestemming tot huuropzegging voor die woningen eveneens terzake van de loopende overeenkomst te doen blijven bestaan.

Resumeerende heb ik de eer Uw vergadering voor te stellen mij te machtigen den Directeur van Justitie in dezen geest te antwoorden.

Batavia (gemeente). *Volkshuisvesting.* De Raad stelde in zijne vergadering van 22 September 1924 vast eene „Verordening tot stichting van een Jubileumfonds ter bevordering van den bouw en de verbetering van kleine woningen binnen het ressort der gemeente Batavia”.

Deze verordening is afgekondigd in het Extra-bijvoegsel No. 21 van de Javasche Courant van 17 October 1924 No. 21.

Bandoeng (gemeente). *Gezondheid (Openbare).* De Raad stelde in zijne vergadering van 26 September 1924 vast eene „Verordening op ziekeninrichtingen”.

Deze verordening is afgekondigd in het Extra-bijvoegsel No. 21 van de Javasche Courant van 17 October 1924 No. 21.

Nederland.

De positie van den gemeenteontvanger bij de herziening van de gemeentewet. Het ziet er geenszins naar uit, dat eene herziening van de Gemeentewet spoedig aan de orde zal komen.

In zooverre is het gekozen onderwerp dan ook niet actueel.

Bovendien is er over de positie van den Gemeenteontvanger, na de verschijning van het rapport van de Staatscommissie, in November 1920, al heel veel gezegd en geschreven geworden.

Dat wij niettemin nog eens de aandacht voor dit vraagstuk vragen, is een gevolg van onze meening, dat daaraan nog een kant zit, waarop nog niet

of niet in voldoende mate is gelet. Voor zoover wij althans van het geschrevene hebben kunnen kennisnemen, liep de vraag veelal hierover, of er nog plaats is voor den Gemeenteontvanger bij de erkende vermindering van zijn werkzaamheden. Ook de Vereeniging van Vrijz. Dem. gemeenteraadsleden moet de kwestie aldus hebben aangevoeld, tenminste wanneer men afgaat op de redactie van de door die vereeniging aan de orde gestelde vraag, aldus luidende: Hoe moet gehandeld worden ten opzichte van de Gemeenteontvangers, wier werk bij de tegenwoordige regeling tot een minimum is beperkt?

Onderzoekt men de zaak in deze richting, dan kan het haast wel niet anders, of men moet wel tot de conclusie komen, dat, zooal niet de betrekking op vele plaatsen kan vervallen, haar belangrijkheid toch in die mate is verminderd, dat haar vermelding in de Gemeentewet zelf niet meer noodzakelijk kan heeten. Want dat *Thorbecke* in art. 2 van de Gemeentewet 's Raads bevoegdheid het ambtenaarscorps te regelen, beperkte, door de aanwezigheid van een Secretaris en een Ontvanger verplicht te stellen, moet worden toegeschreven aan de overtuiging van de belangrijkheid van deze ambten, waarom ook de bekleeders daarvan in zekeren zin onafhankelijk werden gemaakt van Raad en Burgemeester en Wethouders. Maar de kwestie, waarover dit opstel handelt, kan ook anders worden gesteld, en bij gevolg zal de richting, waarin het onderzoek behoort geleid te worden, ook een andere zijn, wanneer minder op het verleden, op de voormalige taak van den ontvanger wordt gelet, en meer acht wordt geslagen op de toenemende beteekenis van het geheele, gemeentelijk financieele beheer.

De vraag, of de positie van den ontvanger (men kan ook een andere titulatuur gebruiken) op de oude wijze dient te worden gehandhaafd of niet, hangt, naar het ons voorkomt, geheel af van de manier waarop het financieel beheer zal worden geregeld en ingericht.

Om misverstand te voorkomen, verdient het wellicht aanbeveling de opmerking te maken, dat wij hier onderscheid wenschen gemaakt te zien tusschen financieel beleid en financieel beheer. Het eerste heeft een politieke strekking, mag daarom alleen berusten in handen van politieke colleges. Het financieel beheer moet objectief behandeld worden; het draagt veel meer een ambtelijk karakter, maar de regeling er van eischt daarom ook wellicht eenigen waarborg, dat die objectiviteit ten volle kan worden betracht.

De Staatscommissie heeft voorgesteld, om in art. 2 van de wet de woorden „en den ontvanger” te schrappen, welk voorstel door den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw is overgenomen. De §§ van het verslag van de Commissie en van de Memorie van Toelichting van den Minister, zijn, men mag gerust zeggen, woordelijk gelijkkluidend. De overwegingen, die er dus toe hebben geleid, die woorden te schrappen, zijn dus dezelfde; verschil van meening daaromtrent is er niet. En in beide geschriften gaat

aan de §, welke handelt over „Het financieel beheer” een vooraf, waarin meer algemeen wordt gesproken over de „Redenen voor de herziening” En daarin wordt reeds gezegd, welke eischen aan het financieel beheer behooren te worden gesteld.

Wij lezen daar o.m.: „De ganschelijk veranderde omvang en het sterk gewijzigd karakter van het gemeentelijk arbeidsveld brengen ook te weeg, dat de eischen, die het in de groote gemeenten veel omvangrijker, ingewikkelder en samengestelder geworden gemeentelijk financieel beheer stelt, niet tot hun recht komen onder de geldende wettelijke bepalingen nopens dit beheer en nopens de inrichting der gemeentelijke begrooting en rekening, die niet voldoende waarborgen verschaffen dat een volledig beeld wordt verkregen van de werkelijke kosten van elk onderdeel van het gemeentelijk huishouden en dat het beheer der financiën zoo economisch mogelijk en met gepaste zuinigheid worde gevoerd” De eischen zijn niet bescheiden: een regeling, die waarborgt, dat een volledig beeld kan worden verkregen van de kosten van alle onderdeelen van de huishouding; dat het beheer der financiën zoo economisch mogelijk zij, en dat dit met gepaste zuinigheid wordt gevoerd.

Wij sluiten ons echter gaarne bij de meening van de Commissie aan, en het verheugt ons bovenal, dat deze eischen algemeen worden gesteld. Want niet alleen in de groote gemeenten is het financieel beheer omvangrijker, ingewikkelder en samengestelder geworden; dat verschijnsel doet zich overal voor. Het exploiteeren van bedrijven — alleen of in vereeniging met anderen —, de woningvoorziening, de grondpolitiek, deze, en nog meer andere zaken, hebben daartoe medegewerkt. Maar ook al zou dat anders zijn, en in vele gemeenten de vroegere eenvoudigheid nog worden aange troffen, dan nog moet de eisch, dat de regeling een algemeen karakter behoort te dragen, onverzwakt worden gehandhaafd. Eertijds hadden de financiën eener gemeente beteekenis voor de gemeente zelf. Hun beteekenis voor het algemeen belang was zeer gering, en dit blijkt ook hieruit, dat voor slechts enkele jaren aan de gemeentefinanciën weinig of geen aandacht werd geschonken. De behoefte aan gegevens werd niet gevoeld. Ook hierin is een groote verandering gekomen. Gebleken is, dat verschillende vraagstukken ten nauwste verbonden zijn aan en belang hebben bij een goede kennis van de financiën der onderscheidene soorten van gemeenten.

Zelfs heeft de Staatscommissie voor de financieele verhouding tusschen het Rijk en de gemeenten verklaart niet in staat te zijn een oplossing aan de hand te doen, zoolang zij niet de beschikking heeft over betrouwbare gegevens, en dat deze er thans niet zijn.

Maar daarnevens denken wij bijv. aan het vraagstuk van den belastingdruk, waaromtrent den laatsten tijd vrij regelmatig gegevens worden ver

strekt. Dit vraagstuk staat weer niet op zich zelf; het houdt verband met vele andere van socialen- en economischen aard.

Wij denken aan de eigen-beheerskwestie, en in het algemeen aan de overheidsbemoeiing in verband met het kostenvraagstuk. Voor- en tegenstanders van overheidsbemoeiing kunnen alleen dan goed werk verrichten, wanneer zij kunnen beschikken over betrouwbare en volledige gegevens.

Genoeg, naar ons voorkomt, om aan te toonen, waarom de regeling van het financieel beheer voor het geheele land moet gelden, en overal moet worden toegepast naar zekere vaste, fundamenteele beginselen.

Dat dit wel mogelijk zal zijn zonder te kort te doen aan de plaatselijke zelfstandigheid, en zonder te kort doen aan plaatselijke behoefte, schijnt ons toe, vast te staan.

De regeling zal niet alleen algemeen zijn, zij zal ook moeten gelden „voor elk onderdeel van de huishouding der gemeente”.

Nu komt de Commissie op dezen eisch terug in haar § „Het financieel beheer”, maar op een wijze, die ons aanleiding geeft een enkele opmerking te maken. Terecht wordt er aan herinnerd, dat door de wijziging bij de wet van 30 December 1899, „de eenheid in het financieel beheer” van verschillende takken van gemeentedienst in eenzelfde gemeente vaak te loor is gegaan.

Maar tegelijkertijd komt de Commissie verklaren (blz. 38), dat de bedrijven en diensten voor hunne goede werking „zelfstandigheid” noodig hebben, en daarom, behalve over een eigen boekhouding en administratie, over een eigen kas moeten kunnen beschikken.

Dit wordt gezegd, in verband met de onderzochte vraag, of het mogelijk zoude kunnen zijn, den ontvanger, zij het ook wellicht onder anderen naam, te handhaven in zijne oorspronkelijke functie van verantwoordelijk beheerder der geheele gemeentekas. En die vraag wordt door de Commissie ontkennend beantwoord, omdat „daarvoor zou noodig zijn de opheffing van de afzonderlijke kassen der bedrijven en diensten, of hunne ondergeschikmaking aan den ontvanger”.

De kwestie van het kasbeheer — centraal of decentraal — stellen wij ons voor in ander verband te bespreken. Thans hebben wij ons bezig te houden met de vraag, wat de Commissie hier verstaat onder de zelfstandigheid van de bedrijven en diensten, als tegenstelling van de ondergeschiktheid van dezen aan een verantwoordelijk kasbeheerder, en of de conclusie, waartoe de Commissie komt, wel overeen is te brengen met den door haar gestelden eisch van eenheid in het beheer en de daaruit door ons gemaakte gevolgtrekking, dat dit beheer dan overal naar dezelfde grondregels moet worden gevoerd.

Allereerst wordt er aan herinnerd, dat de Staatscommissie in § 5, waar wordt gesproken over de „Overlading van Burgemeester en Wethouders” ook behandeld het bekende adres van de „hoofden van takken van gemeen-

telijken dienst in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag", waarin wordt aangedrongen dat de Gemeentewet zóó worde gewijzigd, dat het volledig beheer van alle takken van gemeentelijken dienst, die een afgesloten geheel vormen en een min of meer zelfstandig karakter vertoonen, zal kunnen worden opgedragen aan de door den Raad benoemde directeuren. Hier gaat het, naar ons voorkomt, om de leiding van het technisch beheer en de verantwoordelijkheid hiervoor. En hoe men nu ook moge denken over deze zeer belangrijke vraag, hierover zal toch wel geen verschil van meening kunnen bestaan, dat ook bij aanvaarding zelfs van de meest ver gaande gedachte, de administratie en het kasbeheer toch altijd onder contrôle zullen moeten worden gesteld van Burgemeester en Wethouders en dat die administratie en het kasbeheer zullen moeten worden gevoerd met inachtneming van zekere, van boven af gegeven voorschriften. Wanneer een particulier grootbedrijf in afdeelingen is gesplitst, of op verschillende plaatsen wordt uitgeoefend, geschiedt het niet anders.

Maar wat wordt dan bedoeld met de zelfstandigheid in § 15, waar het enkel gaat om die administratie en dat kasbeheer. Het kan toch niet goed zijn, dat de bedrijven en diensten naar verschillende inzichten worden geadministeerd; dat de hoofden van takken van dienst zullen hebben te bepalen, op welke wijze overtollige kasgelden zullen worden belegd; dat de kostprijzen naar verschillende methoden zullen worden berekend; dat er zal worden afgeschreven hier naar dit beginsel en daar, naar een ander. Van de eenheid zal dan al bitter weinig terecht komen maar ook komt de eisch van zuinigheid en economisch beheer in het gedrang.

Wil dit nu zeggen, dat de administratie ondergeschikt moet zijn aan een ander hoofd, dat de kasbeheerder moet werken onder verantwoordelijkheid van den ontvanger?

Wij merken allereerst op, dat ook de Commissie een centraal kasbeheer niet uitsluit, maar de vrijheid van beslissing hierover volgens art. 215 overlaat aan de verordening, die door den Raad wordt vastgesteld. De mogelijkheid is dus onpengelaten, datgene te verordenen, wat de Commissie elders meent, dat moet worden tegengegaan, n.l. het ondergeschikt maken van de kassen dezer bedrijven en diensten aan het hoofd van het centraal kasbeheer. Het wil ons voorkomen, dat met deze vrijheid van regeling over de kwestie van de zelfstandigheid en de ondergeschiktheid niet meer behoeft te worden gesproken. Hoe ook de regeling zal zijn, altijd zal het noodig blijven, dat die regeling van dezelfde principes uitgaat. Wat betreft de „inrichting" van de administratie en de wijze waarop het kasbeheer zal worden gevoerd, dat zal worden voldaan aan de, ook door de Commissie gestelde eischen van eenheid, zuinigheid en economisch beheer, zoodat de gegevens omtrent den financielen toestand dienstbaar kunnen worden gemaakt aan de bevordering van algemeene belangen.

De grondslagen, die den waarborg geven, dat aan deze eischen kan worden voldaan, zullen in de wet moeten worden opgenomen. Of het aangeboden ontwerp die grondslagen inhoudt, is een vraag, waarop wij geneigd zijn ontkennend te antwoorden, maar waarop wij thans niet verder ingaan. Alleen merken wij nog op, dat de thans geldende voorschriften voor de begrooting en rekening zeker niet den waarborg geven, dat de kosten van elk onderdeel van de huishouding der gemeente met juistheid kunnen worden vastgesteld, noch dat er een goede basis aanwezig is, om dezelfde onderdeelen van de huishouding van verschillende gemeente met elkander te vergelijken.

Wij bepalen ons thans tot het aangeboden ontwerp en daarin wordt, in art. 164, gezegd, dat Burgemeester en Wethouders zijn belast met het voeren van het financieel beheer der gemeente, voor zoover dit niet bij of krachtens de wet aan anderen is opgedragen, terwijl in art. 214 te lezen staat: Burgemeester en Wethouders voeren het aan hen opgedragen financieel beheer met inachtneming van de bepalingen van dit hoofdstuk (hoofdstuk II van den IV den titel).

Dat Burgemeester en Wethouders dit beheer feitelijk niet zelf voeren, niet in de groote gemeenten, maar ook niet in de kleinere, spreekt van zelf. Het wordt gevoerd onder hun toezicht, onder hunne verantwoordelijkheid overeenkomstig regels, bij verordening te bepalen. En de verantwoordelijkheid is ook nog beperkt, in dien zin n.l., dat het college zeker niet aansprakelijk kan worden gesteld voor bijv. kastekorten, of voor slordigheid in de administratie. Zijne verantwoordelijkheid is een andere, welke wordt begrensd door de verordening; de directe verantwoordelijkheid wordt overeenkomstig de verordening of instructie gedragen door hem of hen, die met de uitvoering zijn belast; door hem of hen, die aan het hoofd staan van de afdeling of afdelingen, alwaar werkelijk het financieel beheer wordt gevoerd.

Dit beheer omvat drieërlei: het kasbeheer, het administratief beheer en het controleerend beheer.

Alvorens na te gaan, hoe naar onze meening dit beheer het best kan worden ingericht, willen wij een opmerking maken naar aanleiding van de door de Commissie uitgesproken meening, dat het uit comptabel oogpunt ernstige bedenking ontmoet, dat deze drie deelen in één hand worden gebracht. Wij merken nu op, dat het controleerend beheer steeds op zich zelf behoort te staan en meenen, dat dit ook wel vrij algemeen in de praktijk zoo is. Maar ook hier is plaats voor misverstand. De Commissie herinnert er aan, dat aan vele secretarieën financie-afdeelingen zijn ontstaan, die werden belast met de taak Burgemeester en Wethouders bij te staan bij het voeren van het financieel beheer en de meest uitgebreide contrôle uit te oefenen over de financieele gestie der bedrijven en diensten.

Nu wil het ons voorkomen, dat hier met de contrôle iets anders wordt bedoeld, dan gemeenlijk daaronder wordt verstaan, wanneer over contrôle of verificatie word gesproken. Ons komt het althans voor, dat „het controleerend beheer” enkel moet omvatten de verificatie, het toezien op de richtige nakoming van de voorschriften en de contrôle op de juistheid van de cijfers en bescheiden. En dus zal deze taak zich uitstrekken over allen en alles, wat met het financieel beheer verband houdt en daarom moet zij onafhankelijk van andere onderdeelen worden vervuld.

Te bespreken blijft dus over het administratief beheer en het kasbeheer.

Wat omvat nu dit administratief beheer en dit kasbeheer?

Wij hebben er reeds over gesproken, aan welke eischen beide zullen moeten kunnen voldoen en dat daarom algemeene regels moeten worden gesteld. Thans is het de vraag, hoe de organisatie moet zijn.

Wat is te verstaan onder het administratief financieel beheer?

Het wil ons voorkomen, dat daaronder moet worden verstaan het verleen van hulp aan Burgemeester en Wethouders bij de vervulling van de taak, hun opgedragen bij art. 164 (nieuw) en het voeren van de administratie der financiën. Deze hulp is overal noodig, zoowel in de kleinste gemeente, als in de allergrootste, en ook overal moet er een administratie van de financiën zijn. Aan den plaatselijken wetgever moet het worden overgelaten op welke wijze die hulp zal worden verleend, op welke wijze de administratie zal zijn ingericht, behoudens dan natuurlijk het bovenaangevoerde. Mits er maar voor wordt zorg gedragen, dat de eenheid bewaard blijft. In kleine en kleinere gemeenten behoeft daarvoor geen vrees te bestaan; in de groote en grootste staan de zaken anders.

Maar wil ook daar het doel worden bereikt dan moet er een plaats zijn, waar per slot de draden samen komen, van waaruit het geheel kan worden overzien, waar de gegevens verwerkt worden, om de basis te kunnen vormen voor het te voeren beleid. En nu doet het er principieel niets toe, op welke wijze aan de onderdeelen wordt gewerkt: zelfstandig of gecentraliseerd. Dat is een kwestie, die buiten de hoofdzaak omgaat, en die onafhankelijk van haar kan worden beslist. Nu heeft de praktijk, gelijk door de Staatscommissie in herinnering wordt gebracht, voor dit administratief beheer financie-afdeelingen aan de secretarie doen ontstaan, welke zijn belast met de taak Burgemeester en Wethouders bij te staan bij het voeren van het financieel beheer en om de meest uitgebreide contrôle uit te oefenen over de financieele gestie der bedrijven en diensten.

Deze afdeelingen behoren tot de secretarie; of er nu in de groote gemeenten afzonderlijke afdeelingen voor zijn, met aan het hoofd een administrateur of referendaris, dan wel of in de kleinere gemeenten de werk-

zaamheden worden verricht direct onder toezicht van den Gemeentesecretaris, of door dezen zelf, in alle gevallen is de Secretaris verantwoordelijk voor den gang van zaken tegenover Burgemeester en Wethouders.

Deze verhouding schijnt ons toe niet de juiste te zijn en ook niet de gewenschte, behoudens in heele kleine gemeenten. Daarop komen wij nog terug. Maar in het algemeen meenen wij, dat de hier te vervullen taak een andere is dan die, welke meer speciaal tot het secretariaat behoort. Al dadelijk om de eichen van bekwaamheid, die moeten worden gesteld. Het kan zeer wel zijn, dat de Secretaris veel gevoelt voor de financiën, daarvan wellicht ook gaarne studie maakt, maar zijn eigenlijke taak is een andere. De persoon, die hier de leiding behoort te hebben, moet aan geheel andere eischen voldoen, dan aan den Secretaris dienen te worden gesteld. Het veel omvangrijker, ingewikkelder en samengestelder geworden financieel beheer eischt iemand, die daarvan speciale studie heeft gemaakt.

Maar ook nog om een andere reden komt het ons zelfs noodzakelijk voor, dat de leider van deze afdeling, de man die tegenover Burgemeester en Wethouders verantwoordelijk is, niet behoort tot het secretariëpersoneel, maar een zelfstandige positie inneemt. Zijn adviezen, zijn gegevens, wij merkten het reeds op, zullen vaak de basis vormen, waarop het financieel beleid wordt opgebouwd. Bij de wisseling van personen, met dit beleid belast, moet het wenschelijk worden geacht, dat de raadsman, de helper, tegenover dezen dezelfde positie kan innemen, als de Secretaris.

Dezelfde overwegingen, die den wetgever in 1851 deden besluiten de positie van den Secretaris en Ontvanger in de wet te regelen (zij het dan ook niet volledig), gelden thans naar onze overtuiging in even sterkere mate voor de positie van hem, die Burgemeester en Wethouders heeft bij te staan in het financieel beheer. Dat deze functionaris op één lijn zoude kunnen worden gesteld met andere hoofden van takken van dienst, kunnen wij niet toegeven. Wij staan op het standpunt, dat het belang van de gemeenten er mede gediend zoude zijn, indien aan de hoofden van bedrijven en diensten een groote mate van zelfstandigheid werd toegekend, bij het beheeren van die bedrijven en diensten, maar wij zien hun functie toch nog anders, dan van den Secretaris en den administrateur van de gemeentefinanciën.

En nu het kasbeheer. Veel van hetgeen over de administratie is opgemerkt geworden, is ook van toepassing op het kasbeheer. Of dit centraal zal zijn of niet, doet aan de hoofdkwestie niet af. Ook hiervoor moet per slot een plaats zijn, waar de draden bijeenkomen, in dit geval de gelden.

Nu is het kasbeheer de laatste jaren veel vereenvoudigd, en ter wille van de zuinigheid en een goed economisch beheer, dient daarmee nog

verder te worden gegaan. Het ontvangen en betalen zal meer nog dan nu reeds het geval is, geleid moeten worden in de richting van het particulier bedrijf. Maar daarom ook is het noodzakelijk, dat er iemand is, die hiermede is belast. En nu wil het ons toeschijnen, dat hier de taak van de administratie en die van het kasbeheer ineenvloeien. De afdeeling van de financiën kan haar taak niet vervullen, zonder de wetenschap hoe het met de vlottende middelen staat; of de gelden op tijd binnenkomen en hoe zij binnen komen; welke verhouding er vermoedelijk zal zijn tusschen de ontvangsten en de uitgaven. Het geheele raderwerk van de financiën grijpt hier in elkander. Op welke wijze dit kasbeheer in zijn onderdeelen is geregeld, doet weinig ter zake. De plaatselijke behoefte zal dit hebben te bepalen.

De Staatscommissie merkt op, dat zij het „evenmin wenschelijk of mogelijk acht, de bevoegdheid van den Ontvanger uit te breiden met het algemeen leiderschap van het financieel beheer, onder toezicht van Burgemeester en Wethouders. Daarvoor zou de financie-afdeeling der secretarie onder zijn leiding moeten worden geplaatst”.

Ons dunkt, dat het niet gaat om de vraag: ontvanger of afdeeling financiën — een oude bekende kwestie — maar om de beste organisatie.

Nog een ander onderwerp vraagt hier onze aandacht.

Volgens het bepaalde bij art. 218 zal de rekening niet meer worden opgemaakt door den Ontvanger, maar door Burgemeester en Wethouders. Zij moet bevatten alle baten en lasten, kapitaalsontvangsten en kapitaalsuitgaven der gemeente, van welken aard ook, en alle door rekenplichtige ambtenaren of anderen gedane ontvangsten en betalingen. Een staat van uitstaande vorderingen en schulden moet er worden bijgevoegd en een nota, vermeldende al hetgeen Burgemeester en Wethouders te hunner verantwoording dienstig achten. Tenzij Gedeputeerde Staten daarvan vrijstelling hebben verleend, wordt overlegging van een balans verlangd.

Het behoeft geen betoog, dat, indien de wet aldus tot stand komt, het de afdeeling voor de financiën zal zijn, welke met het opmaken dezer rekening en wat daartoe behoort, zal zijn belast. Maar zij zal deze taak alleen dan naar behooren kunnen verrichten, wanneer de organisatie aldus is, dat alle daarvoor noodige bouwstoffen als van zelf tot haar komen. Derhalve een organisatie, zooals wij hebben getracht aan te toonen, dat ook om andere redenen gewenscht is.

Bepaald onjuist zouden wij het echter vinden, wanneer Burgemeester en Wethouders inderdaad met het opmaken der rekening worden belast. Daarvoor is het college ongeschikt, daarvoor kan het de verantwoordelijkheid niet dragen ook. De Raad moet de rekening ontvangen, opgemaakt door een onafhankelijk persoon en Burgemeester en Wethouders voegen daaraan toe het politieke stuk, waarin zij hun beleid zoo noodig toelichten en verdedigen.

Zoo zien wij dus, dat per slot aan de afdeeling financiën alles samenkomt en moet samenkomen, zoowel het administratief- als het kasbeheer, het opmaken van de rekening en het verleenen van hulp aan het dagelijksch bestuur. Zooals de Secretaris aan hen hoofd van de secretarie staat, behoort een ander te staan aan het hoofd van de financiën, of zooals de Staatscommissie het zelf noemt, „het algemeen leiderschap van het financieel beheer” uit te oefenen.

En beiden oefenen hun taak uit onder toezicht van Burgemeester en Wethouders.

En evenmin als de Secretaris alles zelf doet, behoeft dit het geval te zijn bij financiën. De organisatie zoowel van de secretarie als van het financieel beheer, behoort te geschieden naar de plaatselijke behoeften.

Of nu het algemeen leiderschap zal berusten bij een „Ontvanger” of bij een „administrateur der gemeentefinanciën” is van ondergeschikt belang. Alleen het woord „Ontvanger” doet nu eenmaal denken aan een werkkring van beperkten omvang, en daarom zouden wij aan een andere titulatuur de voorkeur geven.

Hoofdzaak is voor ons, dat in de wet zal worden bepaald dat in elke gemeente moet zijn een ambtenaar, die Burgemeester en Wethouders behulpzaam zal zijn bij het vervullen van de taak, hun opgedragen bij art. 164 van de Gemeentewet; die zorg draagt voor de invordering van alle inkomsten en ontvangsten ten behoeve van de gemeente en het doen van alle betalingen ten laste van de gemeente; die belast is met de administratie van het volledig geldelijk beheer der gemeente.

En deze meening steunt op de overtuiging, dat het veel omvangrijker, ingewikkelder en samengestelder geworden gemeentelijk financieel beheer overal een zelfstandig hoofd noodig heeft, zoowel in het belang der gemeente, als ter wille van de met het gemeentelijk-financieel beheer verbonden algemeene belangen, en ook, als een gevolg van de groote veranderingen, welke zich de laatste jaren op het terrein van de gemeentelijke bestuursinrichting hebben voltrokken.

Zou dit beginsel worden aanvaard, dan zullen verschillende wijzigingen in het ontwerp aangebracht moeten worden.

Wij zouden dan tevens wenschen dat, overeenkomstig het reeds jaren geleden door den Nederlandschen Bond van Gemeenteambtenaren aangegeven denkbeeld, de bepaling wordt opgenomen dat in gemeenten met 5000 zielen en minder, de Secretaris tevens Ontvanger (?) zal zijn.

Ten slotte nog een enkel woord over de tegenwoordige positie van vele Ontvangers. Van het verschijnen van het wetsontwerp af is die positie min of meer onzeker geworden. Het kan niet ontkend worden, dat de werk-

zaamheden belangrijk verminderd zijn. Niet alleen doordat de inning van de inkomstenbelasting naar het Rijk is overgegaan, maar ook doordat vaak de administratie is gewijzigd, in andere banen is geleid.

Wij meenen daarom, dat het aanbeveling zal verdienen, in het belang van beide partijen, dat nu reeds, zooveel mogelijk de weg wordt ingeslagen, door ons aangeduid. Dit kan, door aan den Ontvanger, bij instructie, andere werkzaamheden op te dragen, en, waar mogelijk, de functie van Ontvanger te vereenigen met die van chef van de afdeling financiën. Het zal dan ook mogelijk worden, nu reeds verbetering te brengen in den toch vaak ongezonden toestand, terwijl, komt eenmaal de herziening van de wet aan de orde, een beroep kan worden gedaan op wat reeds praktijk is geworden.

Amersfoort, Mei 1924.

A. R. VEENSTRA.

(Uit het „Gemeentebestuur”).

Personalia.

Benoemd werden :

tot lid van den Plaatselijken raad van het Cultuurgebied ter Oostkust van Sumatra, de heer *G. Nieuwenhuijs*, Hoofdadministrateur der Tabakmaatschappij Arendsburg te Soengei Beras;

tot lid van den gewestelijken raad van Pasoeroean, de heer *Ir. C. M. Bolle*, Werktuigk. Ingenieur, eerste gëemployeerde der suikerfabriek Soekodono te Loemadjang;

tot lid van den gewestelijken raad van Pekalongan, de heer *A. Ph. W. Noordink*, inspecteur v/h Volkscredietwezen te Pekalongan.

Gekozen tot lid van den gemeenteraad van Malang, de heer *M. A. E. Andela*

Officieele Mededeelingen.

Het Bestuur is samengesteld als volgt: J. J. G. E. Rückert voorzitter, G. de Raad, secretaris, F. W. M. Kerchman, penningmeester allen te Semarang, W. J. A. C. Bins, E. J. Eggink te Batavia, G. J. Dijkerman te Soerabaja, B. Coops. te Bandoeng, D. Baron Mackay te Medan, R. Sastrowidjono te Djocjacarta.

*
* *

Het tarief voor advertenties in het Tijdschrift is als volgt:

Prijzen der advertenties per keer.

Aantal plaatsingen per jaar	Geheele pagina	Halve pagina	Kwart pagina	Achter- en binnenzijden omslag geheele pagina
6	f 10.—	f 6.—	f 3.50	f 15.—
12	„ 9.50	„ 5.50	„ 3.—	„ 13.50
24	„ 9.—	„ 5.—	„ 2.—	„ 12.—

De abonnementsprijs voor dit orgaan bedraagt *f* 15.— per jaar, halfjaarlijks te innen.

Copy voor elk nummer van dit tijdschrift dat op den 1sten der maand verschijnt, wordt ingewacht uiterlijk op den 16en der voorafgaande maand; copy voor het nummer van den 16en, uiterlijk op den 1sten der maand.

*
*
*

Het honorarium voor artikelen in het orgaan bedraagt voor hoofdartikelen *f* 5.— per bladzijde druks (gedeelten eener bladzijde naar evenredigheid) en voor correspondenties, waarbij van Raadspublicaties gebruik wordt gemaakt, *f* 3.50 per bladzijde druks.

*
*
*

Men wordt beleefd verzocht stukken voor redactie en administratie bestemd te zenden aan het adres van den Redactie-Secretaris, den heer J. E. Flohr, Sidodadiweg Oost, die betreffende de financiën aan den penningmeester den heer F. W. M. Kerchman, Pieter Sijthofflaan, overige stukken de Vereeniging betreffende aan den Secretaris, den heer G. de Raad, Karrenweg, alleen te Semarang.

I

[Go

J

Str
te ze
Piete
eenig
creta

De
Rade

In
12e.
hoog
een
zich
maar
gema
Van
ming
ving,
theor